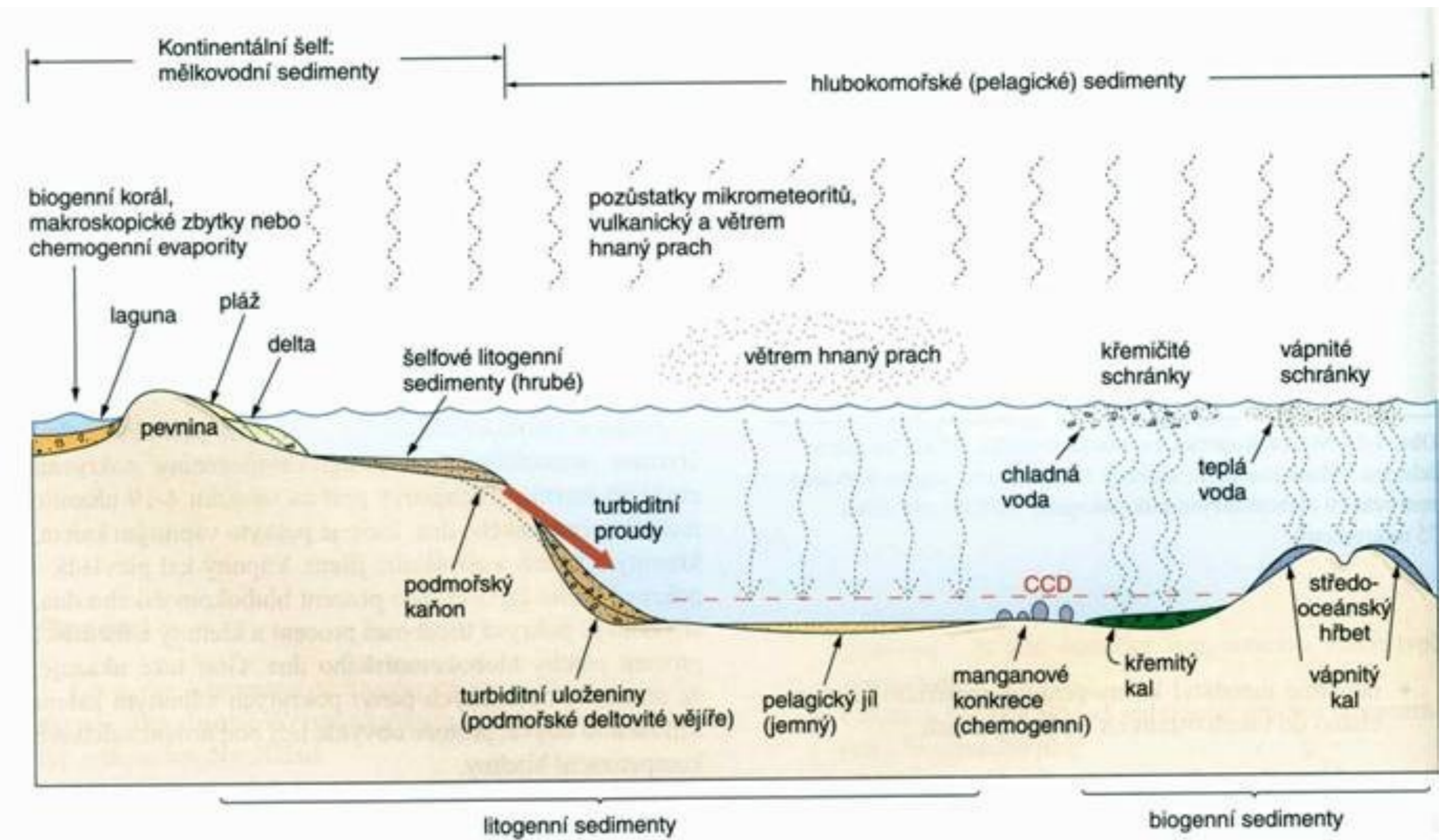

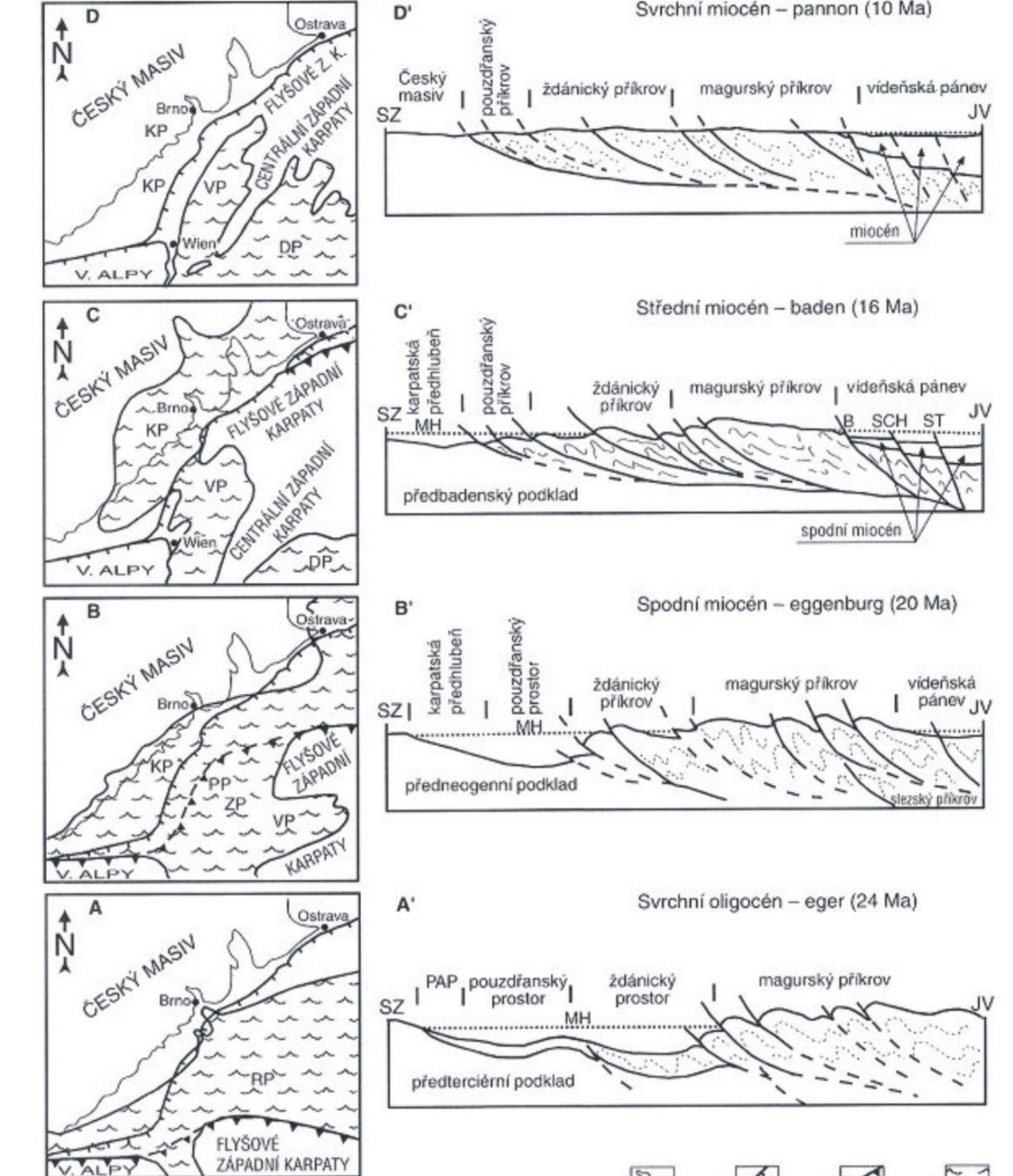
Sopky na dosah

Za sopkami, či spíše sopečnými (vulkanickými) horninami, nemusíme cestovat na Island nebo na Sicílii. Máme je na dosah. Kde? Přímo na území MAS Východní Slovácko. Naše oblast je z hlediska geologického na první pohled jednotvárná, převažují zde flyšové horniny (pískovce, slínavce, jílovce, opuky). Na druhý pohled tomu tak už není. Najdeme zde totiž mimo jiné právě horniny sopečného původu. Proto, abychom lépe pochopili, kde se tu vzaly, si přiblížíme geologický vývoj našeho území přibližně od dob druhohor.

- * V období druhohor (asi před 200 mil. lety) se na zdejším území nacházelo moře. Dno bylo pravděpodobně tvořeno starými krystalinickými horninami a na ně se usazoval materiál různé zrnitosti (písek, jíl). Tento materiál sem přinesly velké řeky, které se do druhohorního moře vlévaly.
- * Z usazeného materiálu později vlivem tlaků a teplot vznikly pískovce, jílovce nebo opuky.
- * Na přelomu druhohor a třetihor došlo k alpínskému vrásnění. Vrstvy hornin byly různě zprohýbány a ocitly se na povrchu. Z této doby pochází složitá příkrovová stavba nejen našeho území, ale celých Karpat (území zahrnující značnou část střední a východní Evropy).
- * Vlivem těchto pochodů došlo k oživení starých tektonických linií a zlomů, podél kterých mohlo k povrchu stoupat magma. V mnoha případech magma nedosáhlo povrchu a utuhlo pod ním (ve formě takzvaných kup nebo batolitů). Jednou z hlavních cest, kudy mohlo magma pronikat k povrchu, byl nezdenický zlom. K tomuto jevu docházelo přibližně před 11 až 15 mil. lety.
- * V těsné blízkosti průniku magmatu docházelo ke vzniku nových minerálů, např. porcelanit vznikl v místech, kde se žhavá hmota setkala s jílovitými horninami. Tento minerál můžeme vidět třeba na lokalitě Skalky, kde trachyt proráží několik metrů mocné souvrství hornin, mezi nimiž jsou právě jílovce.
- * Později byly méně odolné horniny odneseny a vulkanické horniny se dostaly na povrch v podobě výrazných skalních útvarů nebo vyvýšenin, např. Bučník nebo Hrádek v Bánově.
- * Vyvýšeniny byly často využívány jako vhodná místa pro hrady nebo tvrze.
- * Pro svoje vhodné vlastnosti jsou tyto horniny často těženy a používány například ve stavebnictví.
- * V současné době jsou některé lokality s výskytem vulkanických hornin využívány pro rekreaci, turistiku a vzdělávání a jsou chráněny.
- * Mezi nejznámější lokality, kde můžeme projevy sopečné činnosti sledovat, patří právě Hrádek v Bánově, Skalky u Bystřice pod Lopeníkem nebo aktivní lom Bučník.

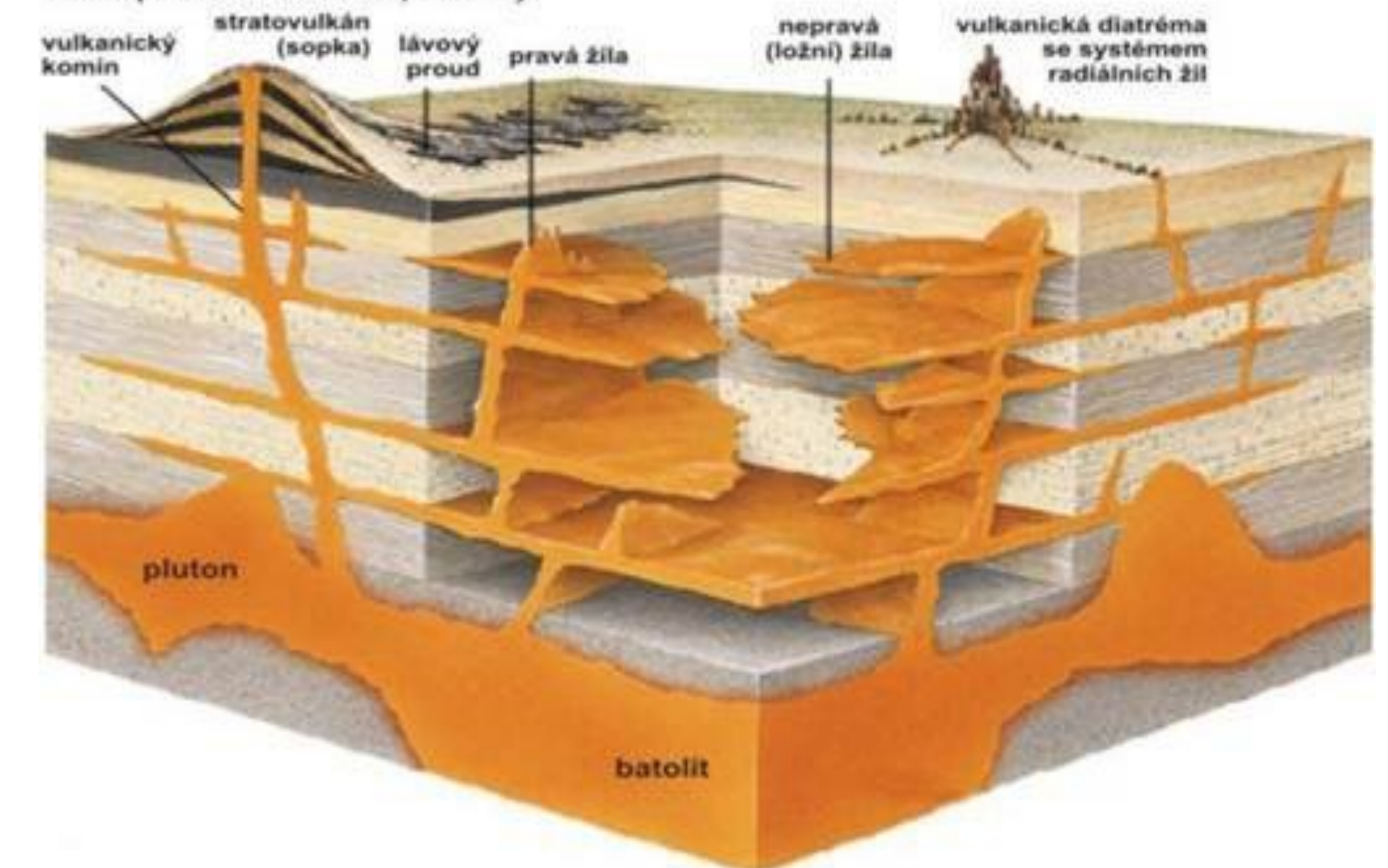

Obr. 11.2.4 Paleogeografické a tektonické schéma vývoje Západních Karpat na Moravě v terciéru (Stráňák, Brzobohatý, orig. in Chlupáč a kol., 2002)

1 - okraj Českého masivu vystupující na povrch; 2 - dnešní okraj přesunutých Západních Karpat; 3 - vnější okraj flyšových příkrovů; 4 - mořská pánev. MH - mořská hladina; PAP - prostor autochtónního paleogénu; B - zlomový systém Bulhar; SCH - schratenberský zlomový systém; ST - steinberský zlomový systém; RP - zbytkové (reziduální) pánev; VP - vídeňská pánev; ZP - žďánický prostor; PP - pouzdřanský prostor; KP - karpatská předhlubeň; DP - dunajská pánev

Obr. 7.1.1 Schematický blokdíagram vztahu intruzivního (podpovrchového) a extruzivního magmatismu (vulkanismu) se základními typy magmatických těles (Press & Siever, 1998)

NEJZAJÍMAVĚJŠÍ LOKALITY

A: Celkový pohled na Hrádek v Bánově. Jedná se o jednu z nejvýznamnějších lokalit v našem území, kde můžeme třetihorní vulkanismus pozorovat a studovat. Již ve středověku stával na návrší hrad, který byl však zrušen a později zanikl. Andezity zde byly těženy, původně byl vrchol mnohem výraznější.

B: Andezity a porcelanity na lokalitě Hrádek (Bánov)

C: Přírodní památka Skalky je další zajímavou vulkanickou lokalitou. Ve stěně opuštěného lomu můžeme vidět mocnou žílu vulkanických hornin, která proráží flyšové souvrství (pískovce a jílovce).

D: Kontakt pískovců a jílovců s trachyandezitem na lokalitě Skalky.

E: Aktivní lom Bučník se nachází těsně za hranicí našeho území. Od r. 1951 se zde těží jak andezity, tak pískovce, které jsou využívány zejména ve stavebnictví. Je možné zde pozorovat kontakt vulkanických hornin s pískovcem—pískovec byl díky vysoké teplotě zpevněn.

F: Porcelanit z lomu Bučník

